

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

זמני השבת

- 3:45 הדלקת הנרות:
- 4:00 מנחה וקבלת שבת:
- 9:45 פירות טיש:
- 6:55 עלות השחר:
- 8:07 הנץ החמה:
- 8:00 דף היומי:
- 9:00 שחרית:
- 10:05 - 9:29 סופ"ז ק"ש:
- 4:00 מנחה וסעודה ג':
- 5:00 מוצאי שב"ק:
- 5:15 מוצאי שב"ק ר"ת:
- 6:10 אבות ובנים:
- 7:10 דף היומי:

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל העניינים או להנצחת קרוביכם.

kehiladivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגליון והפצתו

לעי"נ

האשה החשובה והכבודה מרת יהודית חנה מקסוול ע"ה בת הר"ר שלמה וויט צ"ל נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

הכרת הטוב

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי". הסבר הפסוק שהקב"ה אומר למשה רבינו כי הגיעה השעה לגאול את עם ישראל והוא שמע את נאקתם וכי הוא זוכר את בריתו. נשאלת השאלה מדוע צריך להשתמש במילה "וגם"? מה המילה הזאת באה להוסיף לנו? האם אי אפשר להבין את הפסוק בלעדיה? הרי מי עוד שמע? כתב החתם סופר כדי שיה' יגאל אותנו, אנו צריכים לשמוע את הצעקה / הזעקה/ הכאב של הזולת... כאשר אנו שומעים את כאבו של הזולת והזולת שומע את כאבנו, "גם" ה' שומע, הוא שומע את אוננו וכך באה הגאולה.

מספרים על דרך המשל כי אדם אחד הגיע לביקור בגיהנום. הוא רואה שולחנות ערוכים בכל טוב, אבל אף אחד לא אוכל. הוא נלקח משם לביקור בגן עדן ורואה אותם שולחנות וכולם אוכלים. מה מתברר? שבשני המקומות המזלגות היו ארוכים מאד, וכיון שכך אף אחד לא יכול לאכול. אך בעוד שבגן עדן כל אחד האכיל את רעהו, בגיהנום לכל אחד כאב הלב לתת לזולתו, כך כולם נשארו רעבים.. מוסר השכל, התנאים אותם תנאים.. הבחירה היא בידנו אם להפוך זאת לגיהנום או לגן עדן.

פעם אחת נכנס לחדרו של החת"ם סופר, אחד מגדולי הסוחרים בעיר וביקש את עזרת הרב. "כפי הידוע לרב", פתח העשיר ואמר, "סוחר גדול אני, אולם כעת נקלעו עסקי לצרות, ומבקש אני ממעלת כבוד הרב שיברך אותי ויצא מן המיצר". אמר לו הרב: "אכן, ידוע לי שמצבך קשה, אולם עוד יודע אני, שאחיק עני ואביון וצריך הוא עזרה בפרנסתו, ואילו אתה מתעלם מלהושיט לו עזרה". מלמל העשיר במבוכה: "יסלח לי כבוד הרב, אבל כרגע עסקי אינם מרשים לי לעזור, אולם אם יצא מן המיצר בוודאי שאעזור לו". ענה לו הרב בווארט: "בפרשת השבוע, אומר הקב"ה 'וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל'. מה פירוש המלה "וגם", וכי מי עוד שמע את נאקתם? אלא, בשעה שבני ישראל נאנקו ונאנחו תחת עול מצרים, שמע כל אחד מהם גם את נאקת אחיו. למרות השעבוד, השתדל כל אחד להקל מעל סבלו של רעהו בכל יכולתו, ובשכר שמיעה זו שמע גם הקב"ה את אנחתם והושיעם. עזר אף אתה לאחרים", סיים הרב, "ובוודאי יושיעך ה' מכל צרותיך!".

עוד רואים בפרשת השבוע כי משה רבינו נותן לאחיו הלוא הוא אהרון הכהן לבצע את שלשת המכות הראשונות. בשני המכות הראשונות "משה לא יכול להכות את היאור", מדוע? רש"י מבאר: לפי שהגן היאור על משה כשהושלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו ולא בדם ולא בצפרדעים ולקה על ידי אהרון. ובשלישית הוא לא יכול כיוון שיש לזרות חול, וזהו אותו החול שעזר לו לסמוך את המצרי - משום הכרת הטוב. וכדברי רש"י: "בור ששתיית ממנו אל תזרוק בו אבן". נשאלת השאלה: הייתכן שיש הכרת הטוב לדומם? מילא אם מדובר בכך אדם שעשה טובה אבל ליאור ולחול? וכי יש להם בכלל את האפשרות לכעוס או להיפגע? והרי מים זרמו והתחלפו להם מזמן והעפר עף ברוח...!

ראיתי תירוץ של הרב דסלר: באמת אין להם את האפשרות להיפגע, השאלה היא מה רכשת בזה שהיית כפוי טובה כלפי משהו. לא כי הם 'צריכים' את זה, אלא כדי שלא תשחית את מידותיך. לצערנו היום אנו רואים לפעמים את כפיות הטובה אצל הילדים שלנו, הם לא מבינים שעשית להם טובה, הם מבינים שאנחנו חייבים להם. ולמה? כי גם אנחנו לא יודעים להודות בבית על מה שהאישה עשתה בשבילנו ואנו חושבים כי מגיע לנו. הרי מה זה 'אסיר תודה'? אדם שעשו לו טובה הוא כמת אסיר לזה שעשה לו - אבל יש כאלה לא רוצים להיות כבולים ומעדיפים לכפור בטובה עד שלבסוף הם כופרים בה. וזה לומדים מפרעה בהתחלה "אשר לא ידע את יוסף", ולבסוף "לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח". אדם שכופר בטובת חברו סוף שיכפור בטובתו של מקום...

הנביא ישעיה: "ידע שור קונוה וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן". אומר החובת הלבבות: מי שאין לו הכרת הטוב - אין לו צורת אדם. ואמר הבעל שם טוב: "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל" הקב"ה משתוקק לתפילותיהם של בני ישראל זו הכרת הטוב - אדם שלא מברך או לא מתפלל אין לו הכרת הטוב...

פעם אחת בא לפני הבעל שם טוב איש אביון ומדוכא, וביקש ישועה. אמר לו הבעש"ט, כי ילך אל מתחת לגשר פלוני ושם תתמלא בקשתו וימצא אוצרות זהב. הלך האיש אל המקום, פשפש וחיפש ולא מצא דבר. באותו המקום פגש האיש בחיית אחד, גם הוא עני, אביון ומסכן. שאל אותו החיית: "מה תבקש כאן?". השיב לו: "כך וכך אמר לי הבעש"ט, אבל לריק יגעתי ולא מצאתי דבר". אמר לו החיית: "גם אני באתי אל הבעש"ט, והוא ציווה אותי שאלך למקום פלוני בביתו של פלוני, ושם תחת התנור שבבית אמצא סימן טוב. אלא שאני מתרשל ללכת אל המקום שאמר לי הבעש"ט, וגם איני יודע למצוא דרך לחתור תחת התנור בביתם של אנשים זרים". והנה, המקום שאמר החיית והבית שהזכיר היה ביתו של האיש הראשון.

כששמע את דברי החיית אמר בלבו: "הלוא אני עצמי הנני בעל הבית, אלך ואשוב לביתי ואחפש תחת התנור. אולי אכן אמצא דבר מה". אז שב האיש אל ביתו ומצא אוצרות זהב. והחיית גם הוא אמר בלבו: "הלוא הנני כאן, אצל הגשר, ומדוע שלא אחטט כאן? אולי הדברים שציווה הבעש"ט את האיש נכונים הם ואמיתיים?". חתר האיש ובדק היטב, ומצא גם הוא חמדת זהב וסגולת אוצר כסף.

התעשרו שני האנשים מאוד, וכל אחד מהם חשב: "כל ממוני אינו אלא בשל חברי, ובזכותו מצאתי אוצר. ואיך אוכל לראות בעונו של חברי שהביא אותי אל הכבוד הזה". ועלה על דעת כל אחד מהם להביא אל חברו צרור זהב וכסף. כל אחד מהם צרר ממון לתת לחברו, והם יצאו לדרכם, איש לקראת רעהו. כשפגשו זה את זה והבינו את אשר אירע להם, גדלה שמחתם מאוד, ולא ידעו מה לעשות עם צרורות הכסף שהכינו בידם. לבסוף עלה בדעתם כי הנה לאחד מהם היה בן ולשני הייתה בת. מיד החלישו לחתן את ילדיהם, ואת הכסף נתנו כנדונה לחתן ולכלה.

ואמר רבי שלום מקאמינקא כי זהו סיפור המועיל לפרנסה, וראוי לספרו בסעודת מלווה מלכה במוצאי השבת. עוד אמר כי לפעמים ישועתם של בני אדם מוכנה בעבורם, אך לא יוכלו להשיגה אלא אם יעזרו איש לאחיו. וכשהיה מספר את הסיפור נהג שלא לומר אחריו דבר, אלא להכריז מיד על ברכת המזון שבסוף הסעודה. וכך היה מסיים ואומר: "מזל טוב! שיר המעלות!"

הצורק

אותם הכונה לקושי השיעבוד, שהכבידו עבודה עליהם יותר מהרגיל, זה השלים קושי השיעבוד, וזה התחלת הפרשה והוצאתי אתכם וגו'.

וְגַם אֲנִי שִׁמְעֲתִי אֶת זְאֻקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבִידִים אוֹתָם:

עיקר הצעקה של בני ישראל במצרים היתה אשר אינם יכולים לעבוד את השי"ת כראוי, כמש"כ ותעל שועתם אל האלקים "מן" העבודה, שהצעקה היתה יותר אל האלקים בנוגע לענייני רוחניות מן הצעקה מחמת העבודה שהוצרכו לעבוד, וזה הפי' אשר מצרים מעבידים אותם במקום שיוכלו להיות עובדי ה' הוצרכו להיות עובדי מצרים.

יְוָגֵם אֲנִי שִׁמְעֲתִי:

מה בא וגם לרבות, וי"ל לפמש"כ בש"ך פרשת שמות שבני ישראל במצרים היו משתתפים בצערם של חברים וסייעו זל"ז ואם נגמר א' עבודתו בהקדם היה הולך לראות איך יכול לעזור לאחרים, ולכן אמר הפסוק וגם בא לרבות בני ישראל בעצמם ג"כ שמעו את נאקות חבריהם והאו לסייעם.

אֶת זְאֻקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבִידִים אוֹתָם:

כ' האוהב יצאל מאפסא שבאמת תכלית גלות מצרים שיזעקו להשי"ת להושיעם, כמבואר בתהלים ויזעקו אל ה' בצר להם, וזה עבודת ה' להתפלל אליו בכל צרה אשר לא תבא, אמנם נאקת בני ישראל היו למה האומה שפילה של מצרים גורם להם לעבוד את ה' בתפלה, ולמה אין מרגישים הקרבת אלקים בעצמינו, ועל זה היו בצער.

וְיָצִיֵם אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ' צמדקס על ע"ז, בספר כרם הצבי הביא תוס' דודו התפלל עבור אבשלום אף דקיי"ל אבא לא מזכה ברא ותי' תוס' דכיון שאבשלום סבל יסורי מוות בעוה"ז וגם לא עבד ע"ז לכך היה יכול להתפלל בעבורו, ולפי"ז גם במצרים הועיל זכות אבות לפי הצרות שסבלו, אבל הוצרך לצוותם על ע"ז כדי שיועיל זכות השני.

המפרקים הקשו למה לא תיקנו כוס חמישי משום לשון והבאתי אתכם, ותירצו דהיות והכהנים והלוים לא היה להם חלק בירושת הארץ א"כ אצלם לא היה כל כך תיקון בובהאתי אתכם לכן לא תיקנו לכל הכלל ישראל כוס חמישי, אמנם לעתיד לבוא יהיו ללוים חלק בארץ ישראל [כמבואר ברשב"ם ב"ב דף ק"ב.], וממילא אז יהיה כוס חמישי, ולכן עכשיו נקרא הכוס חמישי כוס של אליהו לרמז דלאחר שאליהו יבשרנו בגאולת עולם יהיה כוס חמישי. ועי' צמח סופר דבאמת יש ו' לשונות של גאולה דהא כתיב ונתתי, וזלה"ק "ואולי לעתיד יתוספו ב' כוסות נגד ב' גאולות הנוספות" והוסיף דלכך כתיב וזכרתי את בריתי יעקוב מלא ו' לרמז על ו' לשונות של גאולה שיהיה לעתיד ע"י משיח צדקינו.

וְנָתַתִּי אוֹתָהּ לָכֶם מוֹרָשָׁה:

יש להבין למה נקראת בלשון ירושה ולא בלשון מתנה, וכ' החת"ס שהנותן מתנה לחבירו ואינו רוצה לקבלו קיי"ל דנתנה בע"כ לא שמה נתינה [כריתות דף כ"ד.], אבל המוחזק בשדה ואומר אי אפשרי בה לא אמר כלום כי זה אינו לשון הפקר ואי אפשר להפקיע בעלות בזה הלשון, והנה ביציאת מצרים היו הרבה אנשים שלא רצו לצאת ממצרים כמבואר ברש"י ריש פרשת בשלה, ואפילו במדבר אמרו זכרנו את הדגה וגו', לזה אמר להם הקב"ה, שאין ארץ ישראל מתנה אשר אפשר לומר עליה אי אפשרי בה, אלא הוא ירושה בע"כ הוא שלכם, ואם אין אתם רוצים בה אין אתם יוצאים ממצרים.

והבאתי אתכם אל הארץ:

הקשה האור החיים הקדוש שכאן הובטח לכלל ישראל בפירוש שיבואו לארץ ישראל ולבסוף מתו כולם במדבר, ותי'

סדר זמני המכות היו כך: בט"ז בניסן בשנת 2448 לברה"ע נגלה ה' למשה בסנה ובכ"א בניסן באו משה ואהרן לפרעה, אח"כ חזר משה למדין להתיר את השבועה שנשבע ליתרו שלא יצא ממדין בלי רשותו, לאחר שלשה חדשים חזר למצרים ואז החלו עשר מכות, מכת דם החל בר"ח אב [לשבעה ימים דהיינו עד ז' אב], מכת צפרדע החל בר"ח אלול, מכת כנים החל בר"ח תשרי, מכת ערוב החל בר"ח חשוון, מכת דבר החל בר"ח כסלו, מכת שחין החל בר"ח טבת, מכת ברד החל בר"ח שבט, מכת ארבה החל בר"ח אדר, מכת חושך החל בר"ח ניסן [רק לששה ימים] ומכת בכורות היתה בליל פסח, (רבינו צמח). והנה בפרשתינו כ' שמשה היה בן שמונים שנה כשהתחיל לדבר אל פרעה, נמצא בז' אדר היה כבר בן פ"א, והקשה החת"ס בשו"ת ח"ו סי' כ"ט דלפי"ז כשהיו במדבר ארבעים שנה נמצא שהיה בן קכ"א, ואיך אמר בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, וכ' דמש"כ בן שמונים שנה פי' שהיה בן ע"ט שנכנס לשנת השמינים, עי' רש"י כתובות נ.

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אנני ה':

יל"ע למה מתחיל בלשון וידבר שהוא קשות ומידת הדין ומסיים ויאמר שהוא לשון רכה, ולמה מתחיל בשם אלקים ואח"כ שם הוי"ה, ועוד קשה מהו הדיבור של וידבר, שלא כתב מה דיבר אלא תיכף אמירה אחרת, וכ' צספר לפניו לבאר לפי האלשיך הקדוש על הפסוק וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו, משל לאב שכועס על בנו ומדבר דברים קשים ועי"ז משכך חמתו, שבאמת אין האב רוצה להעניש את בנו, כן כביכול לפעמים מדבר קשות על כלל ישראל לפחד אמנם עי"ז הוא משכך חמתו, [וכן מצינו בחורבן בית המקדש ששפך חמתו על עצים ואבנים ולא שפך חמתו על בני ישראל], וזהו הפירוש וינחם ה' על הרעה שהקב"ה אינו מביא גזירות רעות על בני ישראל, משום "אשר דיבר" שמדבר עליהם קשות, וממילא משכך חמתו ונתבטל הגזירה עכ"ד האלשיך הק', וכמו כן כאן וידבר אלקים שדיבר אלי קשות וכעס עליו למה אמר משה להקב"ה למה הרעותה לעם הזה, אבל לאחר שדיבר קשות התחיל במידת הרחמים והנהגה רכה, שכבר המתיק הדינים ע"י הדיבור קשות.

וידבר אי:

דיבר אתו קשות על שהקשה לומר למה הרעותה, י"ל שהדיבור קשות היתה בזה שהתגלה אליו באופן של אני ה', וכמו שק' החפץ חיים כשיוסף אמר אני יוסף והתחילו להבין הכל אזי נתביישו ונבהלו כי הכל היה מובן, וכן לעת"ל כשהקב"ה יאמר אני ה' יבינו הכל, ויתביישו כל אלו שהקשו קושיות על מה ולמה, וכן כאן דיבר אתו קשות ברגע שאמר לו אני ה' שהראה למשה הכל והתחיל להבין כל דרכי ה' אזי הקו' של למה הרעותה נעשה למפרע ענין של קשות.

צדק"י כ' וארא אל האבות, וכ' צספר קדושת ליון לבאר כונת רש"י שלא יאמר משה מרוב עניויות איך אפשר לי לדמות לאברהם יצחק ויעקב, לזה כ' רש"י הם האבות הקדושים ועליהם נאמר חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים:

יש בחז"ל ג' טעמים למה יצאו בני ישראל ממצרים קודם זמנם, שהיו צריכים להיות שם ד' מאות שנה כמו שאמר ה' לאברהם, [א שכיח שנתרבו בני ישראל יותר מן הטבע ממילא היו יותר אנשים שעבדו בפרך, לפיכך השלים ריבוי העם בר"י שנה מה שבדרך כלל עובדים במשך ד' מאות שנה, ב] שהתחיל השיעבוד מלידת יצחק שהיה צריך לגור בארץ שלא לו וכן ביעקב, ג] קושי השיעבוד שעבדו יותר מהרגיל השלים הזמן, וג' דברים אלו מרומזים בתחילת הפרשה, א] וארא וגו' בקל שדי וכחצ צעל הטוים שזה השם של פריה ורביה כמש"כ אצל אברהם אני קל שדי פרה ורבה, זה טעם הא' שריבוי הבנים השלים הזמן, ב] את ארץ מגוריהם אשר גרו בה, רמז שהאבות הצריכו לגור בארץ לא להם כמש"כ ויגר יצחק בגרר, ג] אשר מצרים מעבידים

דלכן הפסיק התורה באמצע באמרו וידעתם כי אני ה' ורק לאח"כ כתיב והבאתי אתכם להורות שיש תנאי בדבר קודם למעשה שאם יכירו שאני ה' אז והבאתי אתכם, אבל המתי מדבר לא הכירו כראוי ממילא לא נתקיים המעשה של והבאתי אתכם.

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה:

הנה"ק מקלאק ז"ל הקשה הלא הקב"ה אמר למשה [בפרשת שמות] ושמעו לקולך ואיך לא נתקיים הבטחת השי"ת, ותי"ש שיש חילוק בין שמיעה בקול או שמיעה לקול, שמיעה בקול הוא ענין של שמיעה פנימית הקול כמש"כ ועתה אם שמעו תשמעו בקולי דהינו הבנה בדבר ששומע, משא"כ שמיעה לקול הכונה לשמיעה גרידא, והקב"ה אמר ושמעו לקולך שישמעו מה שאתה מדבר, אבל שמיעה להבין פנימית הדבר על זה לא הבטיחו, וזה היה תולה במשה רבינו עצמו שיהיה דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, לכן כתיב להלן בפרשה ויצום אל בני ישראל ופרשי"י להנהיגם בנחת ובסבלנות וממילא ישפיע אליהם שישמעו בקולו של משה.

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה:

משום שני טעמים יצאו בני ישראל ממצרים קודם הזמן, א' משום שלא יכלו להתממה והיו יכולים לירד לני"ש ערי טומאה, ב' שקושי השיעבוד השלים, וזה מה שרצה משה לומר להם, אמנם לא שמעו אל משה "מקוצר רוח" שיש להם חסרון ברוחניות, "ומעבודה קשה" שקושי השיעבוד השלים, ולא האמינו שמחמת שני טעמים הללו יצאו עכשיו ממצרים קודם הזמן. החפץ חיים ז"ל ישב פעם עם הג"ר נפתלי טלאפ ז"ל ודיברו בנוגע לירידת הדורות בפרט בעיניי אמונה, אמר ר' נפתלי הלא הדברים ק"ו ומה בני ישראל שידעו במצרים שזמן הגלות הוא רק כמה מאות שנה, ועוד זכרו האבות הקדושים השבטים ובניהם, אפילו הכי לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, אנו שיושבים בגלות אלפים שנה ואין אנו רואים ויודעים זמן הגאולה, ועדיין אנו מאמינים במשיח הלא זה חידוש גדול, והחפץ חיים הפליא מאוד לימוד זכות זו על כלל ישראל, ושבו מאוד.

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעוני פרעה ואנ"י ערל שפתים:

לכאורה קשה הלא יש פירכא על הק"ו שבני ישראל לא שמעו אל משה מחמת עבודה קשה משא"כ פרעה, ותי"ש השפ"א שיהודי אף במצב של קוצר רוח שומע לדברי תורה יותר מן הנכרי, ואם הם לא שמעו ק"ו שפרעה לא ישמע, עוד י"ל כי קוצר רוח ועבודה קשה קאי על ע"ז שלהם, וטען משה ומה בני ישראל שעבדו קצת ע"ז לא שמעו אל משה פרעה שהוא ע"ז ממש בוודאי לא ישמע אל משה.

הבית ישראל ז"ל היה אומר לפי המבואר בחז"ל שיונה לא רצה ללכת לנינוה כי חשש שמא יעשו תשובה ויהיה בזה קיטרוג על כלל ישראל, שהנכרים עושים תשובה ובני ישראל אינם עושים תשובה, ומסר נפשו עבור כלל ישראל, ובדרך זו חשש משה רבינו שמא ישמע פרעה ויהיה קיטרוג שבני ישראל אינם שומעים, "ואני ערל שפתים" לא יהיה עוד לימוד זכות לדבר טוב על כלל ישראל אם המקטרג יאמר הלא פרעה שומע ולמה אין בני ישראל לא שומעים.

ואנ"י ערל שפתים:

הר"ן כתב דמשה היה ערל שפתים כדי שלא יאמרו שונאי ישראל שמשה היה בעל דרשן מופלג ועי"ז השפיע על בני ישראל, עוד איתא צספה"ק שהמנהיג יכול להתפלל על בני

דורו רק אם הם שומעים לקולם והוא משפיע עליהם, וזה מה שאמר משה הן לא שמעו אלי וממילא אני ערל שפתים בתפילה לה', ולכן נהגו אצל הרבה מגדולי ישראל שלאחר אמירת מוסר ודברי התעוררות לברך ולהתפלל על כל המשתתפים, שכיון שהקהל שמעו וקיבלו הדברים אזי אפשר להתפלל עליהם.

איתא צמלקס הטעם שמשה היה ערל שפתים: שבהיותו נער ישב פעם אצל פרעה ולקח את כתרו והשליכו לארץ, ורצה פרעה להרגו ובא גבריאל בדמות יועץ ואמר לו שמשה עשה כן בבלי דעת והראיה שיביאו קערה ובו זהב וגחלים בוערות, והיה אם יקח הזהב סימן שיש בו דעת ואם יקח הגחלים סימן שאין בו דעת, ורצה משה ליקח את הזהב והמלאך הטה ידו ולקח גחלת והכניסו לתוך פיו ומזה נכוה פיו ולשונו, וכתב צ"ח על המורה למה נכוה פיו ולא ידו, לפי שכאשר בתיב בת פרעה לקחה אותו מן היאור לביתה והביאו מינקת מצרית והשימה הדיד בפיו והיה שומט הדיד כי לא רצה לינק מנכרית, אבל היה איזה טיפות חלב נופל על פיו, לכן נכוה כדי לטהרו מהחלב הטמא שנפל על פיו.

וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים:

ופרשי"י לפי שאמר משה אני ערל שפתים צירף לו הקב"ה את אהרן להיות לו לפה ולמליץ, ויש להקשות דבשלמא לדבר אל פרעה הוצרך את אהרן אבל למה הוצרך את אהרן לבני ישראל שלא שמעו מחמת קוצר רוח ומעבודה קשה, וי"ל דרכו של אהרן היה בשלום ובמישור הלך, אם רוצים להשפיע על מי שאינו שומע צריכים לדבר אליהם שאופן של מליצה, ולכן צירף את אהרן עמו, וזה מה שפרשי"י על ויצום אל בני ישראל ואל פרעה להנהיגם בנחת ולסבול אותם, כי בדרך הריצוי יש יותר השפעה.

אלה ראשי בית אבותם בני ראובן וגוי ובני שמעון וגוי ואלה שמות בני לוי וגוי:

ויש לדייק למה שינה התורה אצל בני לוי לכתוב "ואלה שמות", וכ' השלה"ק שיש כאן חידוש ב"שמות" בני לוי, שאעפ"י ששבט לוי לא עבדו עבודת פוך במצרים מ"מ השתתפו בצערן של ישראל בכל לבם וזה מחמת שלוי קרא בניו על שם הגלות, גרשון מלשון גירושין קהת מלשון שיניים קהות מחמת רוב יסורים וצער מלשון הקהה את שיניו מררי מלשון מרירות, וכח זה מסר לבניו ובני בניו עד משה רבינו שנתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם כמבואר צ"ח פ"י פרשת שמות עה"פ וירא בסבלותם, ולכן משה רבינו כשהגיע להסנה אחר כחמישים שנה שעזב את מצרים ולא היה לו שום קשר עם אחיו, מ"מ וירא ה' כי סר לראות והרגיש בצערו של ישראל ע"י התבוננות בהסנה בוער באש, זה היה מכוחו של לוי.

כי ידבר אליכם פרעה לאמור תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין:

הגאון רבי מאיר שפיירא ז"ל פי' מהו הלשון תנו "לכם" הול"ל תנו לי מופת, ועוד יש להבין מהו ענין המופת של המטה נתהפך לנחש וחוזר חלילה, ותי"ש שפרעה יטעון למשה ואהרן הלא בני ישראל אינם רוצים לצאת ממצרים והראיה שאינם שומעים לכם בכלל, א"כ תנו "לכם" מופת אתם ג"כ רואים שאין בני ישראל רוצים לשמוע בכלל לכם, א"כ אתם מדברים לעצמם ואבנים, והתירוץ לפרעה הוא כל זמן שאין בני ישראל ביד משה ואהרן אזי הם כנחש רמז לצה"ר נחש הקדמוני, אבל כיון שהם ביד משה ואהרן הם מתהפכים ונעשים כמטה האלקים, ולכן אם משה ואהרן יקחו בני ישראל בוודאי אז ישמעו להם.

לע"נ

הרה"ח ר' דוד אליהו בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

לע"נ

הרה"ח ר' בנימין גייטשין בן הרה"ח ר' ישראל חזנוביץ זצ"ל

אמור אל אהרן קוֹחַ מִטֶּלֶחַ יָדָךְ עַל מִימֵי מִצְרַיִם וַיְהִי דָם וַיְהִי דָם בְּכַל אֲרֶזְיַת מִצְרַיִם:

לכאורה יש כאן כפל לשון "ויהיו דם - והיה דם", ואפ"ל כאן מקור לדברי המדרש כשהיו שותין מצרי וישראל מקערה אחת היה הישראל שותה מים והמצרי שותה דם, וכשהיה לוקח מישראל בדמים נהפך הדם למים ומכאן העשירו ישראל, וזה בא הכתוב לרמז, למצרים "ויהיו דם" אין ויהי אלא לשון צער, ולבני ישראל "היה דם" אין והיה אלא לשון שמחה, כי בני ישראל העשירו במכת דם והיה שמחה גדולה.

יִיזְעַק מִשָּׁהָי:

רק במכת צפרדע מצינו לשון כזה, ובשאר המכות כ' ויעתר, מספרים על הגר"ל ז"ל שבא למקום א' והיה שם חברת לצים ובשעה שהתחיל להתפלל מנחה ותפילת אשרי דיברו הם בקול רם כדי לטורדו בתפילה, התחיל גם הוא להתפלל בקול רם גבוה מאוד, שאלו אותו למה הגביה קולו כל כך, השיב ר' אברהם למה בכל המכות כ' ויעתר או ויפרוש כפיו, ורק במכת הצפרדעים כ' ויצעק, אלא מבואר במדרש שהצפרדעים עשו קולות משונות וקירקורן של הצפרדעים היה קשה להמצרים, ומפני הרעש שעשו הצפרדעים לא היה משה יכול לשמוע מה שמתפלל, ומבואר צ"ע סימן ק"א שהמתפלל צריך להשמיע לאזנו מה שהוא אומר, לכן היה משה מוכרח לצועק, כן אמר ר' אברהם אני צריך לנהוג.....וד"ל.

וְשַׁמְתִּי פֶדֶת בִּין עֲמִי וּבִין עַמִּי מִזֶּרַח הַאֲוֹת הַזֶּה:

כתב צספר פני לוד שתיבת פדת כתיב חסר בלא ו' כי גאולת מצרים היה רק לזמן כי לא נגאלו גאולת עולם, אבל לעתיד לבוא יהיה גאולה שלימה ויהיה פדות עם ו', וזהו הרמז מחר, דיודע שיש מחר לאחר זמן, יהיה האות הזה יהיה השלמת תיבת פדת עם האות ו'.

בְּנֵי רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל זִזְנוּךְ וּפְלוּא וְגוֹי וּבְנֵי שְׁמֵעוֹן וְגוֹי וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי לִוִּי וְגוֹי:

וקשה למה אצל בני לוי כתיב ואלה שמות ולא באחרים, וכתב הג"ק שלוי לא היה בגלות מצרים כידוע, אמנם רצה להשתתף בצער הרבים, מה עשה, קרא שמות לבניו ע"ש הגלות, גרשון ע"ש כי גרים הם, קהת ע"ש ששיניהם קהות מחמת רוב העבודה, מררי ע"ש וימרו את חייהם, כי האדם קורא שם לבנו ע"ש דבר החביב עליו ונוגע ללבבו, לכן כתיב בתורה ואלה שמות בני לוי שהראה בזה שהשתתף בצער הציבור והמשתתף עם הציבור זוכה להשתתף עמהם בשמחתן וגאולתן.

וְתַעֲלֵה הַצְּפַרְדֵּי:

פרש"י צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים, כתב צספר טעם וזעם שהכונה שכמו כלב הנובח בא הרבה כלבים ונובחים אתו, כמו כן הצפרדע צעק ובאו אחרים וצעקו אתו, וכן דרך בעלי מחלוקת ומחרחי ריב א' צועק ו"רידערט" בחוצפה ובעזות, וכל הכלבים והצפרדעים באים לצעוק ולהשתתף, וזה היה מדה כנגד מדה לאנשי רשע המצרים, מקור השחתה ומידות רעות.

ד' לשונות של גאולה, בריש ערבי פסחים כתב רש"י הטעם של ארבע כוסות משום ד' לשונות של גאולה, ובדף ק"ח בגמ' שם אריב"ל נשים חייבות בארבע כוסות שאף הן היו באותו הנס, כתב רש"י דזה נגד ארבע כוסות שראה שר המשקים בחלום, ולכאורה טעמא בעי למה משנה רש"י בביאור הטעם של ארבע כוסות, וכתב צספר להורות נתן לבאר בהקדם קו' המרדכי שם שהקשה דאם ילפינן מד' לשונות של גאולה למה צריכים דוקא ארבע כוסות, היה אפשר לקיים הזכר בד' מצות או שאר דברים,

אמנם התירוץ הוא כיון דהוא זכר לחירות צריכים לעשות פעולה של חירות וזה דוקא ע"י שתיית ארבע כוסות ולא ע"י מצות שהוא ענין של לחם עוני וכדומה, אמנם באשה קיי"ל דליכא הסיבה כי לא תיקנו חירות להן שכפופין לבעליהן כמבואר בגמ' ובשו"ע, ממילא שוב קשה למה תיקנו דוקא ארבע כוסות הלא אצלם אין ענין של חירות, לזה הוצרך רש"י לפרש דלגבי נשים דוקא למדין מהארבע כוסות של שר המשקים, ולכן במימרא דריב"ל הביא לימוד זו.

וְאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת לִבְ פִּרְעֹה:

ופרש"י שהעיקר היה בשביל ישראל שילמדו מזה וייראו מלפניו, וכמו שמבאר הבעש"ט הק שבכל א' יש חלק מצרים וזה צריך לעקור ממנו, והנה א' מחשובי חלקי סיפור יציאת מצרים היא העשר מכות שמשם למדין ענין מידה כנגד מידה, וגם הכרה בגדלות הבורא שענין החולי והרפואה הוא ללמד האדם שיתבונן במה שהוא נברא, כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשיך עליהם כי אני ה' רופאך, פי' שבמצרים היו המכות והמחלות באופן של מדה כנגד מדה, והקב"ה הבטיח שלא אשים עליך, ופרש"י ואם אשים ה"ה כלא השומה ויש להבין הכונה, וכן בפרשת עקב וכל מדוי מצרים הרעים "אשר ידעת" לא ישימם כך, ומהו הכונה בזה, וי"ל דענין המדה כנגד מדה אינו רק בגדר עונש אלא המטרה של המכות הם שיבוא לידי הכרה שיש בורא והוא נברא וצריך להכניע אליו, כמבואר בשבת י"ב הקב"ה מראשותיו של חולה ענין הכנעה, וזה בלבד מספיק, וזה הענין של וידעו מצרים כי אני ה' מידת הרחמים כי המתבונן בחסדי המקום אינו צריך עוד עונש ובא לידי הכרה אמיתית, וזה כי אני ה' רופאך אשר ידעת אם אתה מבין הסיבה אזי ההכרה מספיק, ויש לבאר שזה ענין נגע ענש המבואר ביע"ד ששבת הוא ענין של רפואה כי שבת הוא הכרה בגדלות הבורא.

בפרשתינו מצינו הרבה ענין החרטומים כח הכישוף, מכחישין כח פמליא של מעלה, הם מאמינים שיש מעלה, אבל מכחישים בפמליא של מעלה כח ישראל שמוסיפין כח שם ע"י תפילתם, וזה כוחו של ישמעאל שמאמין בשמים אבל כופרים בתורת א' ובכלל ישראל, אברהם מסר לבני קטורה שם טומאה וישלחם, והמלחמה כנגד ישראל בהשגחה זו לחזק האמונה טהורה אין עוד מלבדו.

במכת ברד מצינו חידוש שאין בשאר המכות והוא הירא את דבר ה' שחז"ל אמרו שזה איוב והוא פלא למה דייקא במכה זו יש ענין של ירא ה', ועוד יש להבין ענין האש שירד עם הברד ובתרג"י איתא שבא מאוצר שבשמים, ונשאר על לעת"ל בעת מלחמת גוג ומגוג כמבואר במדרש מנחומא, וי"ל דבמכת ברד שנשלח מן השמים היה נגוף ורפוא לישראל להשפיע ענין יראת שמים יראת ה' היא אוצרו, והלא כה דברי כאש, קול ה' חוצב להבות אש קול ה' יחיל מדבר, וזה בא במכת ברד האש והיראה מהשמים ולעת"ל כשגוג ומגוג ירצו לנתק את מוסורתו כמבואר בפרק ב' דתהלים אז ישפיע הקב"ה יראה טהורה על השרידים לדבר ה' כמו שהיה במצרים.

הזמנה לאנ"ש

סעודת ראש חודש תקיים אי"ה ביום ראשון

בערב בבית מדרשנו בשעה 10:00

כ"ב ע"ס הציב מ"ק

המולד: ליל ב', שעה 2, 23 מינוטין, 15 חלקים

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בינוט וזענוים זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזדכך ביסורים קשים ומבלם באהבה בשב"ק פו' שמיני לסדר 'בקרובי אקדש' - נו ניסן תשע"ז

